

GRAMATICA
DE BAZĂ
A
LIMBII
ROMANE

editia a doua

GRAMATICA DE BAZĂ A LIMBII ROMÂNE

Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae,
Gabriela Pană Dindelegan, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu

Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan

Ediția a II-a

CUPRINS

Prefață	VII
Abrevieri	XIV
Simboluri	XVI
Introducere. Prezentarea conceptelor esențiale (Gabriela Pană Dindelegan)	1

PARTEA I

SUBSTANTIVUL ȘI GRUPUL NOMINAL (GN) (Isabela Nedelcu, Gabriela Pană Dindelegan)	47
ARTICOLUL (Alexandru Nicolae)	85
PRONUMELE ȘI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU PRONUME (GN _{pron}) (A. Dragomirescu, I. Nedelcu, Al. Nicolae, G. Pană Dindelegan, R. Zafiu)	96
NUMERALUL ȘI GRUPUL NOMINAL CU CENTRU NUMERAL (GN _{num}) (Marina Rădulescu Sala) ..	178
ADJECTIVUL ȘI GRUPUL ADJECTIVAL (GAdj) (Gabriela Pană Dindelegan)	211
VERBUL ȘI GRUPUL VERBAL (GV) (A. Dragomirescu, I. Nedelcu, G. Pană Dindelegan, R. Zafiu) ..	230
ADVERBUL ȘI GRUPUL ADVERBIAL (GAdv) (Gabriela Pană Dindelegan)	299
INTERJECȚIA ȘI GRUPUL INTERJECȚIONAL (GInterj) (Adina Dragomirescu)	315
CONECTORI SINTACTICI ȘI TIPURI DE RELAȚII	320
Prepoziția și grupul prepozițional (GPrep) (Isabela Nedelcu)	322
Conjunția (Isabela Nedelcu, Rodica Zafiu)	331
Tipuri de relații sintactice (Isabela Nedelcu)	347

PARTEA A II-A

FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL NOMINAL	361
Prezentare generală (Isabela Nedelcu)	362
Determinantul (Alexandru Nicolae)	364
Cuantificatorul (Alexandru Nicolae)	374
Modificatorul (Isabela Nedelcu)	379
Posesorul (Isabela Nedelcu)	383
Complementul (Isabela Nedelcu)	386
FUNCȚII SINTACTICE SPECIFICE GRUPULUI ADJECTIVAL ȘI GRUPULUI ADVERBIAL ..	390
Complementul comparativ (CComp) (Adina Dragomirescu)	390
FUNCȚIILE SINTACTICE DIN GRUPUL VERBAL	395
Predicatul (Adina Dragomirescu)	395
COMPLEMENTE MATRICIALE	406
Subiectul (S) (Gabriela Pană Dindelegan)	406
Complementul direct (CD) (Gabriela Pană Dindelegan)	426
Complementul secundar (CSec) (Gabriela Pană Dindelegan)	447

Complementul indirect (CI) (Marina Rădulescu Sala)	454
Complementul prepozițional (CPrep) (Marina Rădulescu Sala)	466
Numele predicativ (NP) (Alexandru Nicolae)	476
Complementul predicativ al obiectului (CPO) (Alexandru Nicolae)	486
Complemente circumstanțiale (CompCirc) (Adina Dragomirescu)	494
POZIȚII SINTACTICE APĂRUTE PRIN REORGANIZARE	498
Complementul posesiv (CPos) (Marina Rădulescu Sala)	498
Complementul de agent (CAg) (Isabela Nedelcu)	507
Predicativul suplimentar (PS) (Adina Dragomirescu)	512
COMPLEMENTE, TABEL RECAPITULATIV (Adina Dragomirescu)	522
CIRCUMSTANȚIALE	525
Circumstanțialul de loc (CircLoc) (Alexandru Nicolae)	528
Circumstanțialul de timp (CircTimp) (Alexandru Nicolae)	531
Circumstanțialul de mod (CircMod) (Rodica Zafiu)	538
Circumstanțialul de modalitate (CircModalitate) (Rodica Zafiu)	544
Circumstanțialul cantitativ (CircCant) (Adina Dragomirescu)	546
Circumstanțialul instrumental (CircInstr) (Adina Dragomirescu)	549
Circumstanțialul sociativ (CircSoc) (Gabriela Pană Dindelegan)	552
Circumstanțialul de relație (CircRel) (Gabriela Pană Dindelegan)	557
Circumstanțialul de cauză (CircCauză) (Isabela Nedelcu)	561
Circumstanțialul de scop (CircScop) (Isabela Nedelcu)	567
Circumstanțialul condițional (CircCond) (Isabela Nedelcu)	571
Circumstanțialul concesiv (CircConc) (Isabela Nedelcu)	576
Circumstanțialul consecutiv (CircCons) (Isabela Nedelcu)	582
Circumstanțialul opozițional (CircOpoz) (Adina Dragomirescu)	584
Circumstanțialul cumulativ (CircCumul) (Adina Dragomirescu)	587
Circumstanțialul de excepție (CircExc) (Adina Dragomirescu)	590
Circumstanțiale. Tabel recapitulativ (Adina Dragomirescu)	594
APOZIȚIA (Adina Dragomirescu)	595

PARTEA A III-A

TIPURI DE ENUNȚ (Rodica Zafiu)	603
STRUCTURA INFORMAȚIONALĂ A ENUNȚULUI (Rodica Zafiu)	611
ANAFORA (Gabriela Pană Dindelegan)	618
DEIXISUL (Rodica Zafiu)	624
MODALIZAREA (Rodica Zafiu)	630
NEGAȚIA (Rodica Zafiu)	636
DISCURSUL RAPORTAT (Rodica Zafiu)	642
CONECTORI PRAGMATICI (Isabela Nedelcu)	650
Glosar (Adina Dragomirescu)	655
Sigle	671
Surse	671
Bibliografie generală	673
Indice de materii	678
Indice selectiv de cuvinte	685

1. După apariția *Gramaticii limbii române* (GALR, 2005 / 2008), elaborată de Institutul de Lingvistică din București, sub egida Academiei Române (coord. Valeria Guțu Romalo), s-a simțit nevoia redactării unui instrument suplimentar, mai redus ca dimensiuni și mai suplu ca organizare, care să ofere o sinteză și, în consecință, o *gramatică de bază*, redusă la datele esențiale pentru înțelegerea structurii și a funcționării de ansamblu a gramaticii limbii române. În același timp, a apărut solicitarea, din partea școlii, de elaborare a unui instrument intermediar, care să prelucreze descrierea de detaliu din GALR pentru o destinație didactică. *Gramatica de bază a limbii române*¹ (GBLR) vine să răspundă acestor necesități.

Ar fi cu totul eronat să se creadă că această nouă lucrare este același lucru cu o „gramatică școlară”. GBLR nu este un manual școlar și nici un manual universitar, ci o lucrare care, păstrându-se la un nivel teoretic ridicat, corespunzător nivelului teoretic al momentului științific actual, are drept scop să faciliteze accesul la datele descrierii pentru categorii cât mai largi de cititori. În consecință, eforturile autorilor au mers în direcția sintetizării, a organizării și a sistematizării suplimentare a materialului, a explicării tuturor conceptelor, a deciziilor teoretice, a soluțiilor practice, precum și în direcția evidențierii diferențelor semnificative față de tradiția gramaticală, dar și față de GALR, astfel încât informația noii gramatici să devină accesibilă profesorilor de limba română, precum și tuturor celor interesați să-și modernizeze teoria și să-și „aducă la zi” fundamentele descrierii.

2. Specificarea din titlu *gramatică „de bază”* și deschiderea cărții spre *uzul didactic* au avut consecințe importante asupra concepției, a organizării și a redactării.

- Cartea și-a redus mult dimensiunile (de la cca 2000 p., în GALR, la 700 p., în GBLR), ceea ce a făcut loc, în mai mare măsură, sintezelor teoretice, schemelor, comparațiilor, tabelor recapitulative, a căror prezentare să fie ușor de urmărit și de înțeles. S-au eliminat, cu bună știință, fenomenele marginale, detaliile de descriere, s-a renunțat din capul locului la intenția de exhaustivitate; s-au limitat la maximum aspectele discursive și pragmatilistice, iar cele reținute (vezi *Partea a treia*) au fost examinate din perspectiva implicațiilor lor gramaticale. S-a renunțat la redactarea „de tip narativ” în favoarea unei redactări sintetice, cu titluri și subtitluri intermediare, cu organizare internă clară.

- S-a folosit o punere în pagină mai „aerisită”, în care marcarea structurii interne a capitolelor și a ideilor s-a realizat prin ierarhii grafice corespunzătoare.

- Pentru exemplificarea fenomenelor, s-au propus exemple simple, clare, de cele mai multe ori construite, care să nu ceară un efort suplimentar de înțelegere.

¹ O carte cu același titlu, dar mult diferită ca structură și ca orientare teoretică, o datorăm regretatului și distinsului profesor Ion Coteanu (*Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, 1982). Am preluat același titlu, considerând că el corespunde cel mai bine obiectivelor gramaticii de față și relațiilor ei cu mai vechea GALR. După 28 de ani de la apariția cărții profesorului Coteanu, credem că o nouă *Gramatică de bază* este bine-venită.

- S-a elaborat un capitol de **Introducere**, în care au fost inventariate și prezentate conceptele fundamentale: concepte morfologice și morfosintactice (§ 1. – 2.11.), concepte sintactice (§ 3. – 6.), precum și aspectele discursive fundamentale prezente în carte (§ 7.).

- La fiecare capitol, s-au introdus câte două secțiuni: **Dificultăți** și **Aspecte normative**, concepute special pentru a veni în sprijinul nevoilor școlii. Plecând de la experiența didactică a autorilor și de la experiența lor în monitorizarea presei audio-vizuale, s-au ales acele construcții a căror interpretare pune numeroase probleme, constituind adevărate „capcane” ale limbii române, și s-au ales acele aspecte normative care, ca frecvență, reprezintă cele mai numeroase greșeli în utilizarea limbii actuale.

- S-a introdus **Glosarul**, care, referitor la terminologia gramaticală cea mai recentă, mai ales în cazul termenilor polisemantici, oferă definierea acestora în modul în care au fost tratați și prezentați în lucrare. Pentru restul termenilor, se recomandă folosirea *Dicționarului de științe ale limbii* (DSL), editura Nemira, 2000 și 2005.

- S-a realizat și un **Indice de materii**, care facilitează utilizarea cărții și găsirea rapidă a aspectelor căutate de utilizator, și, de asemenea, un **Indice selectiv de cuvinte**, care include numai cuvintele cu probleme speciale de calificare, ca efect al ambiguității acestora, al recategorizărilor (al conversiunilor) contextuale sau ca urmare a interpretărilor diferite propuse în această carte.

- S-au introdus două feluri de „note” interne, marcate în text cu alt corp de literă; o categorie de note, introdusă prin semnul [Ⓞ] și inclusă în chenar, are în vedere situațiile dificile, controversate, care cereau justificări și explicații suplimentare, iar a doua categorie, marcată prin semnul [□], urmărește sublinierea diferențelor de interpretare în raport cu tradiția gramaticală, dar și în raport cu GALR. În ansamblul cărții, frecvența de apariție a acestor note este semnul dorinței exprese a autorilor de a-și explica propriul text și, evident, de a veni în sprijinul unor categorii largi de cititori.

- Cartea este însoțită și de un **Caiet de exerciții**, extrem de diversificat: (i) de la exerciții de recunoaștere și de analiză la exerciții de construcție; (ii) de la exerciții aplicative la exerciții teoretice, menite să compare și/sau să argumenteze unele opțiuni teoretice ale cărții; (iii) de la exerciții de interpretare a materialului factual la exerciții de tip normativ.

Exercițiile asigură dirijarea activității de învățare spre aspectele considerate de autori ca fiind mai reprezentative, dar și mai dificile. Propunând și **rezolvări**, autorii vin cu adevărat în sprijinul școlii, atât al profesorilor, cât și al elevilor. Dacă *Gramatica de bază a limbii române* este destinată mai ales profesorilor și autorilor de manuale școlare de gramatică, *caietul de exerciții* este destinat, în egală măsură, profesorilor și elevilor.

3. Ca structură, fenomenele descrise au fost grupate în trei mari secțiuni: **Partea I**, destinată gramaticii (morfosintaxei) claselor lexico-gramaticale (a părților de vorbire); **Partea a II-a**, destinată tratării speciale a funcțiilor sintactice, cea care păstrează în cea mai mare măsură legătura cu tradiția gramaticală, iar **Partea a III-a**, redusă ca întindere, referitoare la fenomenele enunțiative. Trebuie făcută observația că fenomene din partea a II-a apar cu anticipație în partea I (în descrierea sintactică a claselor lexico-gramaticale), iar fenomene enunțiative apar cu anticipație în partea I și a II-a (odată cu descrierea rolului deictic și anaforic al pronomelor, al adverbilor și al flexiunii verbale, cu prezentarea conectorilor, a predicatului enunțării etc.).

Cum interferențele între părți erau inevitabile, s-a încercat reducerea repetițiilor supărătoare, acceptându-se numai acele reluări sau anticipări impuse de specificul integrator al cărții, care, cu bună știință, și-a propus să urmărească, pentru fenomenele fundamentale, și interfața flexiune – sintaxă – semantică – pragmatică.

4. **Ca nivel teoretic**, *Gramatica de bază a limbii române* reflectă concepția din GALR și păstrează, în multe privințe, inovațiile introduse acolo.

Totuși, unele **diferențe în raport cu GALR** au fost necesare (atât în ce privește teoria generală, cât și în ce privește descrierea de detaliu), diferențe bazate pe o serie de articole și de cărți apărute în ultimul timp, fie posterioare lucrului la GALR, fie neintrate atunci în sfera noastră de interes. Majoritatea noilor lucrări sunt teze de doctorat finalizate în ultimii ani, precum și articole și cărți care au dus cercetarea din domeniul gramaticii românești mai departe, aprofundând și detaliind descrierile existente.

4.1. Dintre modificările nou introduse, cele mai semnificative vizează, pe de o parte, perspectiva mai apăsător morfosintactică, iar, pe de altă parte, modul de concepere a sintaxei grupului nominal.

- În noua gramatică, clasele lexico-gramaticale sunt examinate și descrise împreună cu grupurile sintactice pe care le proiectează (vezi capitolele *Substantivul și grupul nominal*, *Adjectivul și grupul adjectival*, *Verbul și grupul verbal*, *Prepoziția și grupul prepozițional* etc.), desăvârșindu-se, astfel, ceea ce, timid, se începuse în GALR: descrierea claselor atât sub aspect flexionar (trăsături flexionare ale centrelor de grup, în ipostaza lor de centre flexibile), cât și sub aspect sintactic (organizarea internă a grupului și locul de inserare a fiecăruia în ansamblul propoziției). Într-o carte în care perspectiva *morfosintactică* este predominantă, s-au evitat, astfel, separările categorice între morfologie și sintaxă.

- În privința organizării grupului nominal, în GBLR se renunță definitiv la funcția sintactică de *atribut* din gramatica tradițională. Sub aspect funcțional, *atributul* este totalmente nereprezentativ, acoperind, în absența lerarhizărilor sintactice și sintactico-semantiche, componenți dintre cei mai diverși: determinanți, cuantificatori, modificatori, posesori, complemente.

- În consecință, în lucrarea de față se ajunge la o diferențiere mai netă a grupului verbal, a grupului adjectival, a celui adverbial și a celui prepozițional, pe de o parte, de grupul nominal, pe de alta, primele caracterizate prin clasa complementelor, iar ultimul, prin clasa determinanților, a modificatorilor, a posesorului. Numai în cazul grupurilor nominale neprototipice (fie cu centre de proveniență verbală și adjectivală, fie cu centre substantivale relaționale), pot să apară, simultan, determinanți, modificatori și complemente; altfel, prezența determinanților și a modificatorilor exclude prezența complementelor.

4.2. GBLR inovează și în alte privințe.

- Sub aspectul **inventarului de clase și subclase**, gramatica de față inovează și în raport cu tradiția gramaticală, și în raport cu GALR.

- În privința **articolului**, în cartea de față, se pledează, ca și în GALR, dar contrar tradiției, pentru nesepararea unei clase lexico-gramaticale autonome a articolului, dar, în același timp însă, se pledează pentru autonomia funcțional-sintactică a acestuia, deci pentru includerea lui, cu funcție sintactică distinctă de Det(erminant), în organizarea unui GN (vezi **Introducere, 2.2.**; vezi **Articolul**). Grație autonomiei sale funcțional-sintactice, articolul beneficiază, aici, de o descriere mult mai detaliată, la toate nivelurile (flexionar, sintactic, semantic-pragmatic), examinându-se relația lui cu alți componenți din GN, și anume: cu ceilalți determinanți (cei lexico-gramaticali), cu clasa cuantificatorului, a posesorului, a modificatorilor.

- În privința **numeralului**, după eliminarea subclaselor cu statut eterogen, subordonate altor clase lexico-gramaticale, au rămas două subclase de numeral (*cardinalele* și *ordinalesle*) ale căror trăsături morfologice, sintactice și funcțional-semantiche, diferite de ale altor clase, dar și între ele, permit recunoașterea lor drept clase lexico-gramaticale aparte.

– În clasa **pronumelui**, se recunoaște un *pronume reciproc*, omonim cu pronumele reflexiv, dar utilizat în cu totul alte contexte și construcții sintactice, iar, în cazul posesivului, se recunoaște numai *adjectivul posesiv*, nu și pronumele posesiv, care este interpretat ca analizabil în oricare dintre aparițiile acestuia.

– Se propune existența unei a treia subclase de **adjective**, adjectivele *situative*, care se disting semantic și sintactic atât de cele *calificative*, cât și de cele *categoriale*.

- Se introduce o clasificare sintactico-semantică mai detaliată a verbelor, distingându-se între intranzitivele inergative (agentive) și cele ergative (non-agentive) sau cele cu Experimentator.

- Se recunoaște terminologic, dar și ca entitate distinctă, un tip special de *complement circumstanțial*, un complement matricial cerut semantic-sintactic de clasa restrânsă a verbelor cu adverbial obligatoriu (adverb sau grup prepozițional cu valoare circumstanțială).

- Termenul *adjunct* se specializează pentru componentele (semantic-sintactice) facultative din structura grupurilor verbal, adjectival și adverbial, diferențiindu-se net adjuccții de complemente.

- Se detaliază structura grupului prepozițional (GPrep), distingându-se *complementele propoziției*, cu apariție obligatorie, complemente realizate frecvent nominal, dar și propozițional.

- Se introduce distincția între *enunț* și *discurs*, ca unități discursiv-pragmatiche prin excelență, pe de o parte, și *propoziție*, ca unitate sintactică, pe de altă parte, stabilindu-se, în același timp, și interferența între cele două tipuri de unități. În cadrul propoziției, se introduce distincția între *propoziția finită* și cea *non-finită* (în funcție de calitatea verbului-centru, aflat la o formă finită sau non-finită), numai prima având și autonomie enunțiativă și putând, ca atare, să se constituie într-un enunț de sine stătător.

- Poate cea mai importantă și „mai vizibilă” modificare privește **noua tehnică de marcarea a ierarhiilor sintactice**, prin utilizarea parantezelor drepte în care se includ grupurile sintactice și componentele acestora. Specifică acestei notații este cuprinderea unor paranteze drepte între alte paranteze drepte, ca semn al încorporării grupurilor sintactice unul în structura celuilalt, după cum centrul de grup ocupă o poziție ierarhică superioară sau, dimpotrivă, una mai joasă. Sistemul de notare, odată înțeles, reprezintă un mijloc suplimentar de indicare (de vizualizare) a ierarhiilor sintactice și a diferențelor ierarhice dintre componente.

5. GBLR, astfel concepută, vine în sprijinul următoarelor categorii de cititori:

(a) profesorii de limba și literatura română din sistemul preuniversitar care, în activitățile lor cu elevii, utilizează GALR (2005 / 2008) și care, prin viitoarele programe și manuale de limba română, vor fi puși în fața prelucrării „pentru școală” a informației din GALR;

(b) profesorii de limba și literatura română angajați în pregătirea examenelor de perfecționare profesională (cursuri de perfecționare, dar și formele regulate finalizate prin examene de definitivat și de gradul al II-lea);

(c) studenții filologi de la Facultățile de Litere și de Limbi Străine, care urmează cursurile fundamentale de *Morfologie a limbii române* și de *Sintaxă*, precum și alte cursuri opționale, de masterat și de doctorat, destinate tratării unui aspect sau a altuia din gramatica limbii române;

(d) elevii de gimnaziu și de liceu interesați de studiul gramaticii, care, prin *Caietul de exerciții*, pot găsi un bun sprijin în depășirea dificultăților și a „capcanelor” limbii române;

(e) lingviști și non-lingviști, interesați să-și „aducă la zi” informațiile privind descrierea gramaticală a limbii române;

(f) cititorii străini interesați de studierea și de învățarea limbii române, precum și de cercetările comparative, cartea de față având avantajul unei descrieri făcute din perspectiva teoriilor gramaticale moderne general recunoscute.

* *
*

Sperăm că această carte, care a beneficiat de contribuția unui grup de autori – cadre didactice universitare și/sau cercetători – venind din generații foarte diferite (de la cei cu mare experiență la cei extrem de tineri, de curând ieșiți de pe băncile școlii, fiecare dintre ei aducând așteptările altei generații de cititori), va primi aprobarea celor mai numeroase grupuri de cititori-țintă, răspunzând exigențelor acestora și obiectivelor pentru care cartea a fost concepută.

Gabriela Pană Dindelegan

INTRODUCERE. PREZENTAREA CONCEPTELOR ESENȚIALE

(Gabriela Pană Dindelegan)

1. Ce este morfosintaxa și de ce o carte de morfosintaxă?	2
2. Ce concepte morfologice se utilizează în această carte?	3
3. Ce înseamnă sintaxa și care sunt conceptele sintactice de bază utilizate în carte? ..	15
3.1. Definiție	15
3.2. Unități sintactice	15
4. Structuri de bază vs structuri reorganizate	30
4.1. Reorganizări gramaticalizate	30
4.2. Reorganizări accidentale, implicând și diverse tipuri de elipsă	33
5. Funcția sintactică. Definiție, clasă de substituție, inventar de funcții	34
5.1. Modul de concepere	34
5.2. Modificări de inventar	36
5.2.1. Clasa complementelor	36
5.2.2. Clasa circumstanțialelor	36
5.2.3. Inventarul funcțiilor din GN	37
6. Tipuri de funcții	37
6.1. Complemente	37
6.2. Circumstanțiale	38
6.3. Funcții din GN	39
6.4. Interpretarea predicatului	40
7. Ce aspecte discursiv-pragmatice vor fi examinate în carte și din ce perspectivă? ...	41
7.1. Dimensiunea discursiv-pragmatică a limbajului	41
7.2. Legătura dintre aspectele discursiv-pragmatice și cele gramaticale	42
7.3. Fenomene urmărite	43

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV

Respect pentru oameni și cărți

1. Caracteristici generale

Pronumele relativ este o clasă de pronume care se distinge prin rolul său **sintactic special** de conector frastic și de marcă de subordonare, asigurând legarea a două propoziții și așezarea celei de a doua într-o poziție de subordonare.

- **Semantic**, pronumele relative funcționează

- (a) fie ca **anaforice**, procurându-și referința de la un antecedent (sursă referențială) prezent în propoziția regentă:

*Elevul **care**, a câștigat concursul este premiantul școlii.*
*Nu-mi amintesc **magazinul**, în **care**, ne-am întâlnit.*

- (b) fie ca **variabile**, procurându-și referința situațional, cu „variație” de referent de la o situație de comunicare la alta:

*Mănâncă **ce** î se dă.*
***Cine** mă dezamăgește își pierde încrederea mea.*

În exemplele de sub (a), relativul **care** își primește referința de la substantivele antecedente *elevul*, *magazinul*; în (b), relatивele **ce**, **cine** primesc o referință variabilă în funcție de situația de comunicare (o dată mănâncă „mere”, altă dată „japte”, altă dată „brânză” etc.; o dată mă dezamăgește un „coleg”, altă dată „un vecin” etc.). Pronumele relative nu funcționează niciodată ca deictice.

- **Morfologic**, relativul este o subclasă de pronume non-personale, cu un inventar restrâns, dintre care unele sunt flexibile sau parțial flexibile, schimbându-și forma în timpul flexiunii (*care*, *cine*, *câți*), iar altele sunt invariabile (*ce*, *ceea ce*, *pop. de*); unele sunt forme simple (*care*, *cine*, *ce*, *câți*), altele sunt forme compuse (*ceea ce*). Formele flexibile variază, parțial / total, în funcție de categoriile gramaticale de gen (*căruia* – *căreia*), de număr (*căruia*, *căreia* vs *căroră*) și de caz (*cine* vs *cui*; *care* vs *căruia*, *căreia*).

- **Sintactic**, unele forme funcționează numai pronominal (*cine*, *ceea ce*), altele funcționează și pronominal, și adjectival (*care*, *ce*, *câți*).

Indiferent de statutul pronominal sau adjectival, rolul lor esențial de conector subordonator le apropie de conjuncția de subordonare (vezi **Conjuncția, 3.**), dar, spre deosebire de aceasta, pronumele relative se integrează în organizarea sintactică a propozițiilor pe care o introduc (a propoziții relative **(A)**), iar propoziția relativă (PRel), la rândul ei, se înserează în diverse poziții din organizarea regentei **(B)**.

- (A)** În construcțiile (a), (b), variațiile de formă ale pronumelui relativ sunt urmarea pozițiilor sintactice diferite pe care o ocupă în structura propoziției relative (cuprinsă între paranteze drepte): nominativ-subiect (în (a)), dativ-CI (în (b)):

(a) *Elevul [_{PRel} **care** _{Nominativ-S} a deschis ușa] e premiantul școlii.*

(b) *Elevul [_{PRel} **căruia** _{Dativ-CI} i-am acceptat lucrarea] e din ultima clasă.*

2.2.2. După valoarea operatorului, se disting patru tipuri de predicate complexe.

Tipul de predicat complex	Exemple
Predicate complexe cu operator copulativ	<i>Ion [este medic]¹</i> <i>Ion [va deveni medic]¹</i> <i>Medicina [înseamnă devotament]¹</i>
Predicate complexe cu operator pasiv	<i>Ion [este lăudat]¹ de Maria.</i> <i>Ion [fusesse trimis]¹ la piață de mama lui.</i>
Predicate complexe cu operator aspectual	<i>Ion [se apucă de cântat]¹</i> <i>Ion [începe să cânte]¹</i> <i>Ion [continuă să cânte]¹</i> <i>Ion [era să cadă]¹</i> <i>Ion [urma să plece]¹</i> <i>Ion [dă să plece]¹</i>
Predicate complexe cu operator modal ¹	<i>Ion [poate să cânte]¹</i> <i>Ion [trebuie să plece]¹</i>

¹ Deși verbele *a putea* și *a trebui* nu funcționează, în toate utilizările lor, cu valoare semantică modală, acestea au același comportament sintactic, funcționând ca operatori în toate aparițiile pe lângă un alt verb care constituie suportul semantic (vezi **Modalizarea**, 5.).

① Atunci când suportul semantic este un verb la conjunctiv (un conjunctiv „rigizat”, impus de regimul sintactic al operatorului), acesta repetă informația de număr și de persoană a operatorului:

Eu pot_{pers. 1 sg.} să citesc_{pers. 1 sg.}

Ion poate_{pers. 3 sg.} să citească_{pers. 3 sg.}

2.2.3. În funcție de clasa morfologică a suportului semantic, se disting trei tipuri de predicate complexe.

Tipul de predicat complex	Exemple
Predicat cu suport verbal	<i>Ion poate să cânte / poate cânta.</i> <i>Tu te apuci de cântat.</i>
Predicat cu suport adjectival, nominal, adverbial	<i>Ion este prostănac / bucătar.</i> <i>Ion este asemenea unui copil.</i>
Predicat cu suport participial, în condițiile unui participiu pasiv	<i>Ion este înjurat / aclamat de toți.</i>

2.2.4. La un prim nivel de analiză, se evidențiază predicatul complex (al enunțării). Majoritatea predicatelor complexe au și o structură internă analizabilă, verbul-operator comportându-se ca un predicat sintactic, care impune restricții formale (cazuale, prepoziționale, conjuncționale) suportului semantic al predicatului. Suportul semantic se comportă ca un complement al verbului-operator:

Ion [este^{operator copulativ} [medic]^{NP}]^{CP} (predicat al enunțării)

Ion [a ajuns^{operator copulativ} [ce și-a dorit]^{NP}]^{CP} (predicat al enunțării)

Ion [se apucă^{operator aspectual} [de cântat]^{CP}]^{CP} (predicat al enunțării)

2.2.2. După valoarea operatorului, se disting patru tipuri de predicate complexe.

Tipul de predicat complex	Exemple
Predicate complexe cu operator copulativ	<i>Ion [este medic]¹</i> <i>Ion [va deveni medic]¹</i> <i>Medicina [înseamnă devotament]¹</i>
Predicate complexe cu operator pasiv	<i>Ion [este lăudat]¹ de Maria.</i> <i>Ion [fusesse trimis]¹ la piață de mama lui.</i>
Predicate complexe cu operator aspectual	<i>Ion [se apucă de cântat]¹</i> <i>Ion [începe să cânte]¹</i> <i>Ion [continuă să cânte]¹</i> <i>Ion [era să cadă]¹</i> <i>Ion [urma să plece]¹</i> <i>Ion [dă să plece]¹</i>
Predicate complexe cu operator modal ¹	<i>Ion [poate să cânte]¹</i> <i>Ion [trebuie să plece]¹</i>

¹ Deși verbele *a putea* și *a trebui* nu funcționează, în toate utilizările lor, cu valoare semantică modală, acestea au același comportament sintactic, funcționând ca operatori în toate aparițiile pe lângă un alt verb care constituie suportul semantic (vezi **Modalizarea**, 5.).

① Atunci când suportul semantic este un verb la conjunctiv (un conjunctiv „rigizat”, impus de regimul sintactic al operatorului), acesta repetă informația de număr și de persoană a operatorului:

Eu pot_{pers. 1 sg.} să citesc_{pers. 1 sg.}

Ion poate_{pers. 3 sg.} să citească_{pers. 3 sg.}

2.2.3. În funcție de clasa morfologică a suportului semantic, se disting trei tipuri de predicate complexe.

Tipul de predicat complex	Exemple
Predicat cu suport verbal	<i>Ion poate să cânte / poate cânta.</i> <i>Tu te apuci de cântat.</i>
Predicat cu suport adjectival, nominal, adverbial	<i>Ion este prostănac / bucătar.</i> <i>Ion este asemenea unui copil.</i>
Predicat cu suport participial, în condițiile unui participiu pasiv	<i>Ion este înjurat / aclamat de toți.</i>

2.2.4. La un prim nivel de analiză, se evidențiază predicatul complex (al enunțării). Majoritatea predicatelor complexe au și o structură internă analizabilă, verbul-operator comportându-se ca un predicat sintactic, care impune restricții formale (cazuale, prepoziționale, conjuncționale) suportului semantic al predicatului. Suportul semantic se comportă ca un complement al verbului-operator:

Ion [este^{operator copulativ} [medic]^{NP}]^{CP} (predicat al enunțării)

Ion [a ajuns^{operator copulativ} [ce și-a dorit]^{NP}]^{CP} (predicat al enunțării)

Ion [se apucă^{operator aspectual} [de cântat]^{CP}]^{CP} (predicat al enunțării)

Ion [*se apucă*^{operator aspectual}] [*să cânte*]^{CPrep al operatorului aspectual} } Predicatul al enunțării"
Ion [*poate*^{operator modal}] [*cânta*]^{CD} } Predicatul al enunțării"
Ion [*poate*^{operator modal}] [*să cânte*]^{CD} } Predicatul al enunțării"

Analiza sintactică se poate detalia mai departe, la rândul său predicatul complex (format din operator și suportul semantic) având capacitatea de a avea complemente de diverse tipuri:

Ion [*se apucă*^{operator aspectual}] [*de cântat*]^{CPrep al operatorului aspectual} } Predicatul al enunțării } [*colinde*]^{CD al predicatului}"
Ion [*poate*^{operator modal}] [*să trimită*]^{CD al operatorului modal} } Predicatul al enunțării } [*scrisori*]^{CD al predicatului}"
 [*prietenilor*]^{CI al predicatului}"
 [*Această problemă*]^{IS al predicatului} } [*nu se poate*^{operator modal}] [*rezolva*]^{IS al operatorului} } Predicatul complex"

Deși aceste predicate complexe au o structură analizabilă, există și anumite semne ale coeziunii grupului:

- în cazul unora dintre predicatele complexe cu suport verbal, subiectul operatorului este același cu al verbului-suport (situație cunoscută sub denumirea de **control** al subiectului): *Ion poate* [le] *pleca*; *Ion poate* [le] *să plece*; *Ion se apucă* [le] *de spălat rufe*; *Ion începe* [le] *să spele rufe*; vezi și **Subiectul, 4.2.2.**;
  - cliticile pronominale dependente sintactic de verbul-suport se pot deplasa în fața operatorului; compară: *Ion își poate* [ie] *permite o vacanță* și *Ion poate să își permită o vacanță*;
  - grupul în ansamblu participă la opoziții de diateză: (activ) *Ei pot termina lucrarea într-o oră* – (pasiv) *Lucrarea se poate termina într-o oră de către orice student.*
- Nu au o structură internă analizabilă la nivel sintactic:
    - predicatele pasive, formate din operatorul pasiv (la diverse moduri și timpuri) și forma de participiu a verbului-suport, care funcționează adjectival, acordându-se cu subiectul:

Maria a fost pedepsită de părinți.
Cei doi frați vor fi ajutați de întreaga clasă.

– unele predicate complexe cu operator aspectual, aflate în curs de gramaticalizare, în cazul cărora relația sintactică dintre operator și suportul semantic nu mai este transparentă:

Stă să plouă.
Ion dădea să plece.
Ion trage să moară.
Ei erau / trebuiau să plece.

3. Acordul predicatului cu subiectul

Una dintre trăsăturile definitorii ale predicatului enunțativ este acordul său cu subiectul (vezi *supra*, 1.1.; vezi **Subiectul, 1.**). În funcție de tipul de predicat (simplu vs complex), există mai multe tipuri de acord cu subiectul.

Tipuri de realizare	Centrul de grup / Elementul de relație	Exemple
Grup nominal cu centru un substantiv în acuzativ	comun sau propriu	<i>Ion scrie [GN poezii]CD / Cunoșc bine [GN Franța]CD.</i>
	determinat (cu articol sau cu alt determinant)	<i>Aștept de mult [GN această]DET carte]CD / Aștept de mult [GN carteaCDART+DET]CD.</i>
	nedeterminat	<i>Angajez [GN laborantă / profesor de română]CD.</i>
	dublat de un clitic pronominal când este determinat definit	<i>[GN Această]DET carte] / [GN CarteaCDART+DET]CD [O]CD,DET aștept de mult.</i>
Clitic pronominal în acuzativ	personal	<i>[L]CD -am strigat, Am strigat-[O]CD.</i>
	reflexiv	<i>[Se]CD prezintă ca nevinovat, [Se]CD privește în oglindă.</i>
	reciproc	<i>Copiii [se]CD dușmănesc.</i>
Grup nominal cu centru pronume în acuzativ (legat direct de regent)	pronume nehotărât	<i>Cumpără [GNpron ceva nou]CD / [GNpron orice]CD / [GNpron multe dintre ele]CD / numai [GNpron câteva]CD.</i>
	pronume demonstrativ cu valoare neutră	<i>Încerc să verific și [GNpron asta]CD.</i>
	pronume negativ	<i>Nu mănâncă [GNpron nimic]CD.</i>
	pronume interogativ	<i>[GNpron Ce]CD mănânci?</i>
	pronume relativ și nehotărât cu valoare relativă	<i>Cumpără [Prel ce / orice / ceea ce]CD găsește pe piață]CD.</i>
Grup nominal cu centru numeral în acuzativ	numeral cardinal	<i>A cumpărat cărți. A citit deja [GNnum două dintre ele]CD.</i>
Grup prepozițional cu prepoziția funcțională pe , în care se încorporează:	un GN cu centru substantiv dublat prin clitic pronominal	<i>[L]CD -am strigat / [L]CD -am prevenit [GN pe [GN Ion]CD,DET / [GNprep pe [GN copii]CD,DET / [GNprep pe [GN acest copil]CD,DET / [GNprep pe [GN copilul cel nou]CD,DET.</i>
	un GN cu centru pronume personal și reflexiv accentuat, dublat obligatoriu printr-un clitic pronominal	<i>[GNprep Pe [GNpron tine]CD,DET nu [te-]CD am văzut niciodată. [Se]CD admiră [GNprep pe [GNpron sine însuși]CD,DET.</i>
	un GN cu centru pronume non-personal	<i>[L]CD -am chemat / [L]CD -am prevenit [GNprep pe [GNpron acesta]CD,DET / [GNprep pe [GNpron cel din dreapta]CD,DET / [GNprep pe [GNpron unul dintre ei]CD,DET / [GNprep pe [GNpron oricine dintre ei]CD,DET / [GNprep pe [GNpron al Mariei]CD,DET.</i>
	un GN cu centru numeral-substituit, dublat (sau nedublat) printr-un clitic pronominal	<i>[L]CD -am strigat / [L]CD -am prevenit [GNprep pe [GNnum al doilea din dreapta]CD,DET / [GNprep pe [GNnum doi dintre ei]CD,DET / Aștept [GNprep pe [GNnum al doilea]CD,DET.</i>

Respect pentru oameni și cărți

Propoziție conjunțională	Conectori-tip și variante	că	Consider _[FCor] că nu s-a procedat corect _[CO]
			Mărturisesc _[FCor] că nu mă așteptam la asta _[CO]
			Doresc _[FCor] să nu se mai repete _[CO]
		Prefer _[FCor] să nu mă grăbesc _[CO]	
		dacă	Întreb _[FCor] dacă numai el e vinovat _[CO]
		Verific _[FCor] dacă au greșit și alții _[CO]	
Conectori specializați sintactic sau stilistic		ca ... să	Doresc _[FCor] ca [o asemenea neglijență] să nu se mai repete e asemenea-neglijență _[CO]
		neîlit. ca să	Doresc _[FCor] ca să plecăm cât mai repede _[CO]
		pop. de	Întrebă _[FCor] de vor mai veni și alții _[CO]
		cum că	Povestește _[FCor] cum că la americani lucrurile stau mai bine _[CO]
		cum de	Întrebă _[FCor] cum de s-au tolerat toate astea _[CO]
Propoziție relativă	relativă interogativă (cu regent tranzitiv – verb dicend)		El întreabă _[Frel] cine a plecat / ce s-a întâmplat / ce student a reușit / cum s-a întâmplat _[CO]
	relativă neinterogativă	nedublată prin clitic unei, inclusă într-un GPrep	Mănâncă orice / ce / ceea ce i se oferă. A antrenat _[GPrep] pe _[Frel] cine / pe oricine / s-a trimis _[CO]
		dublată prin clitic inclusă într-un GPrep	[L-] _[CO] _[Frel] au angajat _[GPrep] pe _[Frel] cine a trebuit _[CO]
relativă infinitivală (cu regentul tranzitiv a avea)		N-am _[Frel] ce face _[CO] N-am _[Frel] unde pleca _[CO]	
Grup verbal cu centru verb la formă non-finită	infinitiv		Preferă _[GVer] a spune totul _[CO]
	gerunziu		Simt _[GVer] venind o adiere de vânt _[CO]
	supin		El [termină _[GVer] de vorbit _[CO] <small>predicatul complex</small>]

4.2. Detalii privind componenții clasei de substituție

4.2.1. Grupul nominal neprepozițional

GN neprepozițional poate avea drept centru orice tip de substantiv în cazul **acuzativ** (comun, masiv, abstract, propriu (a)), de preferință un substantiv articulat (b), definit sau nedefinit, ori, în absența articolului, precedat de alt determinant (c):

Libris .RO

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN - AL.ROSETTI”

Respect pentru oameni și cărți

GRAMATICA
DE BAZĂ
LIMBII
ROMÂNE

CAIET DE EXERCITII

UNIVERS
ENCICLOPEDIIC GOLD

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVICĂ „JORGU IORDAN – AL. ROSETTI”

GRAMATICA
DE BAZĂ
A
LIMBII
ROMÂNE

Caiet de exerciții

Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae,
Gabriela Pană Dindelegan, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu

Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan

Ediția a II-a

CUPRINS

ARGUMENT	5
CUPRINS	7
EXERCIȚII	
PARTEA I	9
Delimitarea grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor	9
Substantivul și grupul nominal	10
Articolul	16
Pronamele și grupul nominal cu centru pronume	18
Numeralul și grupul nominal cu centru numeral	33
Adjectivul și grupul adjectival	36
Verbul și grupul verbal	39
Adverbul și grupul adverbial	51
Interjecția și grupul interjecțional	52
Coelecții sintactice și tipuri de relații	53
Prepoziția și grupul prepozițional	53
Conjuncția	55
Tipuri de relații sintactice	57
PARTEA A II-A	59
Funcțiile sintactice din grupul nominal	59
Funcțiile sintactice din grupul adjectival și din grupul adverbial	63
Complement comparativ	63
Funcțiile sintactice din grupul verbal	64
Predicatul	64
Subiectul	65
Complement direct	66
Complement secundar	67
Sinteză (Subiectul, complementul direct, complementul secundar)	68
Complement indirect	69
Complement posesiv	70
Sinteză (Complement indirect și complementul posesiv)	72
Complement prepozițional	72
Complement de agent	74
Sinteză (Complement prepozițional și complementul de agent)	75
Numele predicativ	76
Complement predicativ al obiectului	78
Complemente circumstanțiale	79
Predicativul suplimentar	79
Circumstanțiale	81
Circumstanțialul de loc și circumstanțialul de timp	81
Circumstanțialul de mod și circumstanțialul de modalitate	82
Circumstanțialul cantitativ	83
Circumstanțialul instrumental	84
Circumstanțialul sociativ	84
Circumstanțialul de relație	85
Circumstanțialul de cauză, circumstanțialul de scop, circumstanțialul condițional, circumstanțialul concesiv, circumstanțialul consecutiv	86
Circumstanțialul opozițional, circumstanțialul cumulativ, circumstanțialul de excepție	88
Apoziția	89
PARTEA A III-A	91
Tipuri de enunț	91

Structura informațională a enunțului	92
Anafora	92
Discursul raportat	93
Modalizarea	93
Negația	93
Discursul raportat	94
Conectori pragmatici	95
REZOLVĂRI	
PARTEA I	101
Delimitarea grupurilor sintactice cu ajutorul parametrilor	101
Substantivul și grupul nominal	102
Articolul	111
Pronumele și grupul nominal cu centru pronume	114
Numeralul și grupul nominal cu centru numeral	131
Adjectivul și grupul adjectival	135
Verbul și grupul verbal	139
Adverbul și grupul adverbial	151
Interjecția și grupul interjecțional	153
Conectori sintactici și tipuri de relații	154
Prepoziția și grupul prepozițional	154
Conjuncția	155
Tipuri de relații sintactice	157
PARTEA A II-A	159
Funcțiile sintactice din grupul nominal	159
Funcțiile sintactice din grupul adjectival și din grupul adverbial	165
Complementul comparativ	165
Funcțiile sintactice din grupul verbal	167
Predicatul	167
Subiectul	171
Complementul direct	174
Complementul secundar	176
Sinteză (Subiectul, complementul direct, complementul secundar)	177
Complementul indirect	178
Complementul posesiv	180
Sinteză (Complementul indirect și complementul posesiv)	182
Complementul prepozițional	183
Complementul de agent	185
Sinteză (Complementul prepozițional și complementul de agent)	186
Numele predicativ	188
Complementul predicativ al obiectului	191
Complemente circumstanțiale	193
Predicativul suplimentar	194
Circumstanțiale	198
Circumstanțialul de loc și circumstanțialul de timp	198
Circumstanțialul de mod și circumstanțialul de modalitate	200
Circumstanțialul cantitativ	201
Circumstanțialul instrumental	202
Circumstanțialul sociativ	203
Circumstanțialul de relație	203
Circumstanțialul de cauză, circumstanțialul de scop, circumstanțialul condițional, circumstanțialul concesiv, circumstanțialul consecutiv	204
Circumstanțialul opozițional, circumstanțialul causalitativ, circumstanțialul de excepție	206
Apoziția	207
PARTEA A III-A	209
Tipuri de enunț	209
Structura informațională a enunțului	209
Anafora	210
Discursul	211
Modalizarea	212
Negația	212
Discursul raportat	212
Conectori pragmatici	213
SURSE	215

DELIMITAREA GRUPURILOR SINACTICE CU AJUTORUL PARANTEZELOR

*1. Pentru a putea trece la exercițiile de segmentare a grupurilor sintactice din acest caiet, rezolvați, mai întâi, acest exercițiu preliminar, care urmărește familiarizarea cu metoda de delimitare a grupurilor sintactice cu ajutorul parantezelor drepte, folosită în GBLR.

Folosiți parantezele drepte, indicând, în stânga jos, în interiorul parantezei, tipul de grup, iar în dreapta jos, în afara parantezei, funcția sintactică ocupată de grupul respectiv. Precizați care este centrul de grup, scriind „Centru” în dreapta cuvântului, fără a-l mai cuprinde între paranteze. Verificați dacă fiecare grup sintactic are un centru și dacă numărul parantezelor care se deschid coincide cu cel al parantezelor care se închid.

- (a) *copil cuminte*
- (b) *acest copil cuminte*
- (c) *util tuturor*
- (d) *de masă*
- (e) *aproape de masă*
- (f) *câine capabil de iubire*
- (g) *Ion aleargă.*
- (h) *nedormind ieri*
- (i) *copilul cuminte care cântă*

SUBSTANTIVUL ȘI GRUPUL NOMINAL

Genul și numărul

- *1. Indicați formele de plural ale următoarelor substantive: *alică / alice, bisturiu, chibrit, grijă, linx, maimuțoi, monolog, pardesiu, pârâu, rucsac*. Pentru a verifica răspunsul, consultați DOOM₂.
- *2. Alegeți forma (formele) de plural corectă(e). Pentru verificarea răspunsului, consultați DOOM₂.
- (a) sg. *azil* – pl. *aziluri / azile*
  - (b) sg. *copertă* – pl. *coperți / coperte*
  - (c) sg. *ciocolată* – pl. *ciocolate / ciocolăți*
  - (d) sg. *compromis* – pl. *compromise / compromisuri*
  - (e) sg. *nivel* – pl. *niveluri / nivele*
  - (f) sg. *comisar-șef* – pl. *comisari-șef / comisari-șefi / comisari-șefi*
  - (g) sg. *prim-procuror* – pl. *primi-procurori / prim-procurori*
  - (h) sg. *mașină-unealtă* – pl. *mașini-uneite / mașini-unealtă / mașină-uneite*
  - (i) sg. *volt-ampere* – pl. *volți-amperi / volt-amperi*
  - (j) sg. *cuvânt-titlu* – pl. *cuvinte-titluri / cuvinte-titlu*.
- *3. Următoarele substantive sunt defective de număr: *antimemorii, consumabile, indispensabili, lapți, orez, vitalism, vlagă, vogă, zahăr*. Arătați căror clase de gen le aparțin acestea.
- **4. Arătați prin ce mijloace (desinențe, articol, alternanțe) se marchează genul și numărul substantivelor din următoarele construcții:
- (a) *Fratele meu este elev.*
  - (b) *Îi înghețaseră picioarele.*
  - (c) *Biblioteca noastră este modernă.*
  - (d) *I-am oferit flori profesoarei.*
  - (e) *Pereții băii erau albi.*
  - (f) *Profesorii facultăților noastre sunt celebri.*

Cazul substantivului

- **1. Comparați următoarele structuri, indicând cazul fiecărui substantiv marcat prin aldine:
- (a) *cartea lui Ion* – *supărarea lui Ion* – *Casa aparține lui Ion* – *măsuri ostile lui Ion* – *datorită lui Ion* – (este) *nepot de soră lui Ion* – *nepotul lui Ion* – *împotriva lui Ion*,

- (b) *averea comunei* – avere aparținătoare *comunei* – Situația convine *comunei* – *trăsătură specifică comunei* – *asupra comunei*;
- (c) *Mă doare inima* – *Îmi ascult inima* – *Îmi bate inima* – *Are inima bolnavă* – *cu inima bolnavă* – *tratament pentru inimă* – Asta înseamnă *inimă sănătoasă*;
- (d) *Mă privește Ion* – *despre Ion* – *în loc de Ion* – *L-au botezat Ion* – *Ion, ce mai aștepți?*

**2. Se dau fragmentele (a)-(d); indicați cazul substantivelor subliniate și justificați apariția fiecărui caz. Folosiți, pentru răspuns, tabelul de mai jos:

- (a) *În preajma Capitalei, de-a lungul Dâmboviței, și-au găsit adăpost, într-o tabără de corturi, câteva familii de romi venite din sudul țării.*
- (b) *Grație ajutorului primit din partea profesorilor, olimpicii au reușit să ajungă la locul de desfășurare a olimpiadei, iar eforturile tuturor s-au încununat cu rezultate remarcabile.*
- (c) *Câteva ore mai târziu, a fost numit director al micii fabrici de lactate, fără a fi cerut el aceasta și fără a avea vreo pregătire în prelucrarea laptelui.*
- (d) *Datorită pregătirii sale, s-a angajat profesor la Universitate, primind sarcini de predare a limbii române străinilor.*

Substantivul	Cazul	Justificare

**3. Pentru substantivele subliniate (în exercițiul 1) și aflate la cazurile oblice (G și D), indicați care sunt mărcile cazuale și tipul de marcă. Folosiți tabelul de mai jos:

Substantivul	Cazul	Tipul de marcă	Descrierea mărcii / mărcilor de caz

**4. Se dă următorul fragment:

Dacă stau să mă gândesc bine, (...) îi datorez lui Nicolae Manolescu în bună parte îndăjirea mea de a aprofunda problemele. Dacă lui Manolescu i s-a părut neconvingătoare o anumită idee a mea, poate că trebuie să revin și să-mi întăresc argumentarea în favoarea susținerii ei, poate că trebuie să renunț la ea și s-o modific. Apropiindu-mă și despărțindu-mă și iar apropiindu-mă și iar despărțindu-mă de Manolescu, mi-am dat seama că el face parte din biografia mea intelectuală. La mulți ani, Nicolae Manolescu! (S. Marcus, în Nicolae Manolescu – 70)

Păstrând ordinea de apariție a formelor, includeți substantivele subliniate (în funcție de cazul fiecăruia) în tabelul care urmează. După completarea tabelului, indicați, pentru cazurile dativ și vocativ, prin ce se marchează forma casuală:

Caz N	Caz G	Caz D	Caz A	Caz neutru	Caz V

**5. Tăiați cu o linie construcțiile neacceptate de norma literară, păstrându-le numai pe cele acceptate; explicați în ce constă fiecare greșeală:

- (a) *urmarea a multor greșeli făcute anterior, umarea a foarte multe greșeli făcute anterior, urmarea multor greșeli făcute anterior;*
- (b) *din cauza lui Ion și a lui mama; din cauza lui Ion și a mamei;*
- (c) *în jurul rezultatelor și a soluțiilor propuse; în jurul rezultatelor și ai soluțiilor propuse; În jurul rezultatelor și multor soluții propuse;*
- (d) *cartea lui Catrinei și a lui sora ei; cartea lui Catrinei și a surorii ei;*
- (e) *Trimit lui Vasile și lui Ioana o carte de povești; Trimit lui Vasile și Ioanei o carte de povești;*
- (f) *rochia la fata noastră; rochia fetei noastre;*
- (g) *din cauza la criză; din cauza crizei;*
- (h) *I-a plăcut la fata noastră să vină cu noi; I-a plăcut fetei noastre să vină cu noi.*

6. Se dau construcțiile (a)-(c). Indicați ce relație causală marchează componentul **a și care este statutul lui morfologic.

- (a) *Această plângere a Inspectoratului împotriva a cinci studenți și a douăzeci de profesori i-a mirat pe toți.*
- (b) *Au mai rămas câteva reclamații contra a foarte puțini profesori de liceu.*
- (c) *Grație a trei profesori inimoși, pătrunși de dorința de introducere a noilor programe, dificultățile au fost depășite.*

**7. Folosind sistemul de paranteze drepte, indicați, pentru următoarele trei fragmente, grupurile sintactice organizate de substantiv, marcând cazul pentru fiecare centru de grup substantival.

- (a) *Grație profesorilor din facultate, am fost recomandat unui teatru bucureștean, care m-a angajat, provizoriu, actor.*
- (b) *Contrar așteptărilor, aici, munca și talentul artiștilor nu erau ușor recunoscute, așa că m-am hotărât să plec în Brașov, orașul copilăriei mele.*
- (c) *Lângă fereastră, aștepta un coș cu flori roșii, fiind lăsat special până la finalul spectacolului, când artiștii, angajați în spectacol, se întâlneau cu regizorul.*

Analiză morfematică și clase flexionare

***1. Se dă textul:

Asculta piesele cu cea mai mare atenție, ca un om complet liber, dedicat frumosului, și, făcând cerc, discuta spectacolul cu grupul său. Punea note, oral, la actori, prilej de prezentare a unora în lojă. Nu totdeauna Pomponescu ședea în lojă, câteodată mergea pur și simplu într-un stal dacă întâlnea un cunoscut și găsea loc liber. O asemenea ambalare pentru spectacole și concerte făcea mai puțin șocantă frecvența asiduă a lui Pomponescu la Operă, unde, cu sprijinul său discret, Indolenta căpătase angajament și cânta în numeroase roluri. Într-unul din

turnee, Pomponescu oferi o masă la „Capșa”, în cabinet particular, cunoscuților săi de la Săferan. În compunerea listei, Gaitany ezită a pune pe Ioanide, însă ministrul adăugă cu propria lui mână acest nume. Ioanide se scuză în chipul cel mai pertinent, prin dolul său. Dintre femei participă numai madam Valsamaky-Farfara. Între Pomponescu și madam Farfara se putea constata o notă comună prin contrast cu Hagienuş, de pildă. Câteşitrei îmbătrâneau, admitând că depăşirea unei anume vârste trebuie notată cu acest nume al involuţiei. Îmbătrânirea lui Hagienuş era neglijentă și comică. (...) Pomponescu, dimpotrivă, avea păr tare, mustaţă dură, bustul umflat, mersul drept, excepție făcând o încovoleră a șirei spinării, reclamată parcă de nevoia adaptării la cubajul camerelor. Afară de această soliditate corporală, se observa o rezistență morală. (...) Aceeași preocupare de a-și ascunde procesul de involuție se constata și la madam Valsamaky-Farfara, care lupta dramatic cu o îmbătrânire accelerată. (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)

Descrieți structura morfematică a substantivelor subliniate și arătați ce indică morfemele gramaticale.

- ***2. Arătați căror clase de flexiune le aparțin substantivele subliniate în textul de la exercițiul 1.

Clase semantice de substantive

- **1. Selectați din textul dat mai sus (vezi *supra*, **Analiză morfematică și clase flexionare**, exercițiul 1.) patru substantive proprii și analizați-le morfosintactic.
- **2. Analizați morfosintactic substantivele colective din fragmentele de mai jos:
- Grupuri suspecte se aglomerau la colțuri de stradă, elevi de școală mergeau „în corpore” pe trotuare.* (G. Călinescu, *Bietul Ioanide*)
  - Procesul se ținu fără publicitate mare, contemplat cu rezervă de toată presa, din felurite calcule politice.* (*ibid.*)
  - Preotul crezu a fi înțeles. În curând, în locul militarilor, apără în piața cartierului un stol de sutane negre.* (*ibid.*)
- **3. Alcătuiți câte trei perechi de exemple, în care substantivele *piatră*, *pâine*, *pește* să fie o dată masive și a doua oară non-masive.
- ***4. Analizați din punctul de vedere al articlării și al cuantificării (al exprimării cantității) substantivele masive subliniate din următoarea rețetă culinară:
Ficat cu sos de ceapă
 750 g ficat, 1 lingură de unt, 1 linguriță de făină, 1 lingură de arpagic tocat, 1 linguriță de frunză de pătrunjel tocat, 1 ceașcă zeamă de carne, 1/2 ceașcă de vin, 1/2 lingură de bulion, sare, piper.
 Se curăță ficatul de pieliță și se taie bucăți. Se înfierbântă într-o cratiță o lingură de unt, se pune ficatul și se întoarce cu o furculiță, câteva minute pe o parte și pe

alta, ca să se rumenească deopotrivă. Se pune sare, piper, arpagicul tocat mărunt și frunza de păstruțel; Se presară o linguriță de făină. Se rumenește totul câteva minute. Se toarnă vin, zeama de carne și se adaugă puțin bullon. Se servește îndată ce a dat în fier. (S. Marin, Carte de bucate)

***5. Selectați din textul dat mai sus (vezi *supra*, **Analiză morfematică și clase flexionare**, exercițiul 1.) șase substantive abstracte: două nederivate, două postverbale și două postadjectivale, și analizați-le morfosintactic. În cazul substantivelor postverbale și postadjectivale, indicați și trăsăturile verbale, respectiv adjectivale.

***6. Analizați substantivele relaționale subliniate din textul de mai jos sub aspect sintactic (combinarea numelor relaționale cu determinanții, exprimarea complementului, poziții sintactice în care apar):

– *Mă simt nu se poate mai prost, de aceea, cu părere de rău, va trebui să mă căsătoresc din nou. Soția mea din urmă a fost sfătuită de medic să ducă viață liniștită. (...) După manevra despărțirii corporale, Gonzalv își relua cu mai multă încredere vizitele la nepoata lui Conțescu, ba chiar izbucni a o aduce acasă la el. (...) Când văzu paturile copiilor, nepoata întrebă:*

– *De ce mai ții paturile, dacă copiii s-au dus la mamele lor?*

– *S-au dus provizoriu, până mă căsătoresc. Apoi îi readuc acasă. Cum? Să-mi gonesc copiii? Ai avea inimă să mă lași să comit această crimă?*

– *Nu văd ce crimă ar fi, din moment ce ei stau mult mai bine la mamele lor. Pentru mine ar fi niște copii vitregi. (...)*

Gonzalv fu și mulțumit, și dezamăgit. (...) Își exprimă această nedumerire față de Conțescu:

– *Așa sunt femeile. (...) Îți ții copiii în altă parte la început, pe urmă, tot aducându-i din când în când pe acasă, nepoată-mea are să se obișnuiască. (G. Călinescu, Bietul Ioanide)*

Grupul nominal

**1. Arătați care este componența grupurilor nominale subliniate din textul de mai jos și ce poziții sintactice ocupă în grupurile sintactice imediat superioare în care se includ:

Este o minune că Hristos cel fără de păcat se simțea ca printre ai săi în societatea ticăloșilor. Dacă stăm să ne gândim bine, minune și mai mare (...) este că acești ticăloși consimțeau să petreacă în tovărășia neprihănirii. (N. Steinhardt, Jurnalul fericirii)

**2. Completați tabelul de mai jos, indicând structura internă a grupurilor nominale selectate din textul următor:

Era ca și când odaia aceea ar fi căpătat tot mai mult o viață a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul și piatra de sulf a cine știe cărei alte lumi. Dormind între părinții lui, în camera luminoasă chiar și noaptea – căci trupurile părinților radiau slab, liniștit, răstrângându-și aurele peste copil ca două delicate plăpumioare –, Mircișor călătorea adesea în camera cealaltă. (M. Cărtărescu, Orbitor)

Grupul nominal	Centru	Determinant	Cuantificator	Modificator	Posesor	Complement
[odaia aceea]						
[o viață a ei, umflată la umbră, hrănită din putregaiul și piatra de sulf a cine știe cărei alte lumi]						
[putregaiul și piatra de sulf a cine știe cărei alte lumi]						
[sulf]						
[a cine știe cărei alte lumi]						
[părinții lui]						
[camera luminoasă]						
[două delicate plăpumioare]						